

Discussie omgevingsvisie, uitwerking

Foto: Joachim de Ruijter

De kwaliteit van Harlingen

In de landschapsbiografie van Harlingen zijn de ruimtelijke kwaliteiten van de gemeente Harlingen uitgebreid in beeld gebracht. Onderstaand worden ze kort beschreven en in kaart gebracht.

Kwaliteit	Beschrijving
Waddenlandschap	De ligging direct aan de Waddenzee maakt Harlingen een unieke stad. Vanuit de stad loop je zo het strand op. Aan de kust kan men zich nog een beeld vormen van hoe het landschap er duizenden jaren geleden uitgezien zal hebben.
Kwelderwallen, terpen & kerken	De terpen liggen in langgerekte rijen op de kwelderwallen en vormen misschien wel de meest karakteristieke elementen van dit landschap. Hoewel Wijnaldum zich flink heeft uitgebreid is de oorspronkelijke structuur van de terp nog duidelijk zichtbaar.
Binnendijken	Vanaf de middeleeuwen werd Westergo voorzien van een uitgebreid stelsel aan zee- en binnendijken. De oude dijken lopen nog kronkelend door het landschap en doen vaak dienst als weg. Ze staan symbool voor de eeuwenlange strijd tegen het water.
Zeedijken	De oudste zeedijken lagen verder naar het westen en zijn verloren gegaan bij zware stormvloed. De huidige zeedijk is het resultaat van eeuwenlange verbredingen en ophogingen van de laatmiddeleeuwse zeedijk.
Verkaveling en microreliëf	Na de bedijkingen werd het kwelderlandschap in cultuur gebracht. In dit natte landschap bestaan vrijwel alle perceelscheidingen uit sloten. Samen vormen ze een regelmatig verkavelingspatroon, waaruit veel over de geschiedenis van het landschap kan worden afgelezen.
Boerderijplaatsen en states	De aanleg van de zeedijken betekende dat het mogelijk werd om ook buiten de terpen en kwelderwallen te wonen. Vanaf de late middeleeuwen verschijnen er verspreid over het landschap (verhoogde) boerderijplaatsen. De erven zijn vaak voorzien van opgaande beplanting en vormen opvallende eilandjes in het verder open polderlandschap.
Vaarwegen	Tot halverwege de negentiende eeuw vormden de vaarwegen in Fryslân de belangrijkste verkeersader, voor zowel goederen als personen. Elk dorp en iedere afgelegen boerderij was wel aangetakt op dit netwerk. Hoewel door de ruilverkaveling een groot deel van het netwerk aan vaarwegen is verdwenen, is de ruimtelijke opbouw van grote kanalen naar kleine opvaarten nog duidelijk zichtbaar.

Havens	De ligging aan de belangrijke handelsroute over de voormalige Zuiderzee en de goede bereikbaarheid met het agrarische achterland, maakte van Harlingen eeuwenlang de belangrijkste havenstad van Fryslân. Dit belang ging gepaard met een continue uitbreiding van de havens, om een plek te kunnen bieden aan het toenemende aantal en steeds groter wordende zeeschepen. Het gehele ensemble aan havens is nog aanwezig, van de historische binnenhavens tot moderne uitbreidingen ten behoeve van de industrie.
Groen erfgoed	Het merendeel van het Harlingse achterland was functioneel ingericht, zonder veel opgaande beplanting. Dit beeld veranderde pleksgewijs door de komst van enkele landschapstuinen- en parken, aangelegd door de bekende tuinarchitect Lucas Pieters Roodbaard. Veel van zijn ontwerpen elders in het land zijn in de loop der tijd aangetast of verdwenen, maar zowel de Engelse Tuin in Harlingen als de landschapstuin bij Roptastate zijn nog in zijn geheel aanwezig als herkenbare groene oases.
Gebouwd erfgoed	Na verschillende grenscorrecties werd het grondgebied van Harlingen in de loop van de twintigste eeuw sterk vergroot. Door de bouw van nieuwe wijken, afgewisseld met industrieterreinen voor de vestiging van bedrijven, kon worden voldaan aan de hoge vraag naar woonruimte. Harlingen heeft zich qua omvang in korte tijd verveelvoudigd, al zijn de afzonderlijke buurten nog duidelijk herkenbaar gebleven. Zo is de historische binnenstad inmiddels een beschermd stadsgezicht.
Verbinding met open zee	Uniek voor Harlingen is de open verbinding met de Waddenzee. De werking van het getij is tot in de binnenstad merkbaar. De geschiedenis van de stad en het achterland zijn nauw verbonden met de zee. Ook de overgangszone tussen zoet en zout water zorgt voor een bijzondere situatie.
Vestingwerken	De vestingwerken van Harlingen zijn op veel plaatsen nog duidelijk herkenbaar en herinneren aan het roerige verleden van de stad. Een deel van de omwalling is opgenomen in de Engelse Tuin en vormt een groene parel in de binnenstad.
Natuurontwikkeling	De rijke kleigronden rondom Harlingen zorgen niet alleen voor goede landbouwgronden, het zijn ook uitstekende foerageergebieden voor allerlei vogels. Ten zuiden van Harlingen is het Hegewiersterfjild omgetoverd tot een waar vogelparadijs voor verschillende wad- en weidevogels.
Openheid, rust en ruimte	Ondanks alle recente ontwikkelingen wordt het landschap rondom Harlingen gekenmerkt door uitgestrekte vergezichten. De weidsheid van het open polderlandschap heeft een grote aantrekkingskracht. De rust, ruimte, stilte en duisternis zijn voor bewoners en bezoekers van het kustlandschap belangrijk.

Tabel 1. Bron: Landschapsbiografie, 2022

De thematische opgaven

Opgaven die gaan over een (integraal) onderwerp.

Voorlopig:

- Wonen naar wens
- (Be)leefbaar Harlingen
- Klaar voor klimaatverandering
- Bedrijvigheid in goede banen
- Harlingen verbinden
- Oneindig Harlingen

Wonen naar wens

Onze keuzes

We bouwen voor Harlingers en anderen

De woningen die we bouwen in Harlingen hebben niet alleen een functie voor onze huidige en toekomstige inwoners, maar ook voor de regio om ons heen. Wat gebouwd wordt in Harlingen heeft gevolgen voor die omgeving. In bescheiden mate kunnen we kiezen welke functie we voor de regio willen vervullen op woongebied. We gaan in ieder geval voldoen aan de afspraken over bouwen die we gemaakt hebben, maar onderzoeken mogelijkheden om extra bij te dragen aan het verlichten van de woningnood in de regio (en Nederland).

Harlingen is in de luxe positie dat het in Fryslân, en steeds meer in Nederland, in trek is als vestigingsgemeente. Ook hebben we nog enige ruimte om te bouwen. Daarom kiezen we ervoor meer te doen dan we op basis van ons inwonertal zouden 'moeten'.

Harlingen is mooi oud, maar wordt ook steeds meer mooi nieuw. Om ook woningen te kunnen bieden aan mensen die iets bijzonders willen bieden we de komende jaren ruimte aan bijzondere woonmilieus en vormen van wonen. Dan denken we bijvoorbeeld aan vernieuwende vormen van groepswonen, circulair bouwen, wonen op water voor zeilliefhebbers et cetera.

We gaan uit van inbreiden, maar sluiten uitbreiden niet uit

De woningnood in Nederland, ook in Harlingen, is groot. We willen daarom zo snel mogelijk zo veel mogelijk bouwen (maar wel zorgvuldig). We hechten aan de ruimte en het groen rondom Harlingen. We kiezen er daarom voor zoveel mogelijk te bouwen binnen het huidige bebouwde gebied. Maar mocht het onmogelijk blijken de vraag naar woningen daarbinnen helemaal te vervullen, zijn we bereid op langere termijn ook te kijken naar de kansen voor het bouwen buiten het huidige bebouwde gebied. En als we die kansen zien, gaan we in overleg met de provincie over wat mogelijk is.

We verwelkomen aanvullingen op onze bewonerssamenstelling

Harlingen is woonplaats voor rijk en arm, jong en oud, met verschillende achtergronden, ideeën en persoonlijkheden en heeft ook altijd nieuwkomers aangetrokken. Wij hechten aan die mix. Maar sommige smaken zijn er nog wat in ondervertegenwoordigd. Veel bedrijven in Harlingen moeten een groot deel van hun personeel van ver weg halen, omdat de mensen die ze nodig hebben hier niet wonen. Passend bij de accenten die we economisch willen

leggen, streven we er daarom naar dat het door de woningen die gebouwd worden en de voorzieningen die we creëren aantrekkelijk wordt om naar Harlingen te komen voor mensen met kennis en vaardigheden die passen bij onze economie (bijvoorbeeld de maritieme sector). Die willen we trekken door extra veel aantrekkelijke woonmilieus te ontwikkelen met bijvoorbeeld uitzicht over zee, door te kijken naar mogelijkheden voor ruimere kavels, het stimuleren van bijzondere architectuur via het beeldkwaliteitsplan of eventueel via tenders.

We ondersteunen starters en jonge gezinnen

Door de vergrijzing dreigen jongeren en gezinnen met kinderen ondervertegenwoordigd te worden in Harlingen. Daarom gaan we vooral proberen jongeren en (jonge) gezinnen in Harlingen te houden en naar Harlingen te krijgen. Dat doen we door extra veel betaalbare (belangrijk voor starters) woningen voor alleenstaanden en gezinswoningen te laten bouwen, door toe te staan woningen te splitsen, door gezinswoningen ook echt vrij proberen te maken voor gezinnen. We gaan met de woningcorporatie kijken wat de mogelijkheden zijn.

We stimuleren bouwen voor ontmoeten en ouderen

De komende jaren vergrijst Harlingen hoe dan ook verder. Vergrijzing brengt eisen en wensen met zich mee op woongebied. Wij willen een plezierige plaats zijn om oud te worden en willen daarom zoveel mogelijk tegemoet komen aan die wensen. Dat doen we bijvoorbeeld door 'ontmoetend bouwen' te stimuleren: door keuzes in het bouwen van woningen zelf, de plaatsing daarvan en de woonomgeving kan contact bevorderd worden (en niet alleen tussen ouderen, maar ook tussen de generaties). Denk aan gedeelde hofjes, bouwen voor groepswonen, gezamenlijke woonkamers en dergelijke. Ook gedeelde voorzieningen (gezamenlijke wasruimtes, faciliteiten voor deelauto's, gedeelde recreatieruimtes) kunnen bijdragen aan ontmoeting en het tegengaan van eenzaamheid. De zorg die ouderen soms nodig hebben willen we ondersteunen door gezamenlijk met zorginstellingen, huisartsen, woningcorporatie en welzijnsorganisaties te bespreken welke woonzorgcombinaties mogelijk (te maken) zijn. Ook willen we seniorenwoningen en gezinswoningen door elkaar heen laten bouwen.

We gaan wonen meer combineren met andere functies

Wonen is niet de enige manier waarop de ruimte in Harlingen gebruikt wordt en kan worden. Soms kan wonen ook gecombineerd worden met andere vormen van ruimtegebruik (wonen of recreatiewoningen op water, bijvoorbeeld). Soms gaat het om de plek waar wonen mag komen of juist iets anders, maar soms gaat het ook om de mate waarin bewoners last mogen hebben van andere vormen van ruimtegebruik. Hier gaat het om vragen als waar in Harlingen

vooral wonen moet komen, waar andere functies de voorkeur genieten en ook nadrukkelijk waar combinaties mogelijk zijn. We gaan de komende jaren wonen meer mengen met andere functies.

We willen bestaande woonruimte beter benutten

De woningnood in Harlingen wordt, net als elders, verergerd doordat de woonruimte die er is niet optimaal gebruikt wordt. Alleenstaanden die wonen in ruime gezinswoningen, bijvoorbeeld, zorgen ervoor dat er woonruimte in Harlingen is die niet gebruikt wordt. Wij willen daar wat aan doen door mensen te stimuleren en faciliteren naar voor hen passende woonruimte te verhuizen. Dat kan bijvoorbeeld door verhuispremies, afspraken maken over het mee kunnen nemen van oude huurniveaus naar nieuwe woningen, of een seniorenmakelaar in de arm te nemen die ouderen adviseert en begeleidt in verhuizen. Ook willen we het splitsen van bestaande woonruimte makkelijker maken. Als mensen ervaren dat hun huis groot genoeg is om ook anderen onderdak te bieden en daarvoor toestemming willen, is ons uitgangspunt dat we dat mogelijk maken. Ook met nieuwbouw willen we niet alleen mikken op het aantrekken van nieuwe huishoudens, maar ook op het op gang brengen van de doorstroming van Harlingers van een huis naar een ander.

We gaan verantwoord de hoogte in

Een manier om de ruimte in Harlingen zo efficiënt mogelijk te gebruiken is de lucht in gaan: hoogbouw. Grootschalige en heel hoge hoogbouw past niet bij Harlingen. Maar op sommige plekken is hoogbouw, op de schaal van Harlingen, wel mogelijk zonder het bestaande beeld aan te tasten. Soms kan het dat zelfs versterken, bijvoorbeeld bij de 'toegangspoorten' tot Harlingen. Wij willen hoogbouw toestaan tot een hoogte van maximaal die van onze kerktorens, onder een aantal voorwaarden. Hoogbouw mag de typerende skyline van Harlingen niet aantasten en moet die bij voorkeur versterken. En het moet hoogbouw zijn van hoogwaardige architectuur.

Op een kleinere schaal kijken we naar mogelijkheden om waar sloop en renovatie plaatsvindt in woonwijken wat hoger (maximaal enkele etages) terug te bouwen.

(Be)leefbaar Harlingen

Onze keuzes

Bij nieuwe ontwikkelingen is het bestaande erfgoed uitgangspunt en bron van inspiratie Harlingen is mooi. Dat willen we niet alleen zo houden, maar versterken. Dat doen we door bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het bestaande erfgoed (onze mooie gebouwen, waterlopen, de havens en het landschap) als uitgangspunt en inspiratie te gebruiken. We willen gebruikmaken van de typisch Harlingse kenmerken als water, monumenten, de dijk en kades. Daarvoor gebruiken we de kwaliteitenkaart als hulpmiddel. Ook vinden we het religieus erfgoed in onze gemeente belangrijk en blijven hierover in contact met beheerders van kerkgebouwen. In de bescherming van onze gemeentelijke monumenten richten we ons vooral op de buitenkant. We bemoeien ons alleen met het interieur als dat van bijzondere waarde is.

We houden vanaf het begin rekening met veiligheid in ontwikkelingen

De behoefte aan veiligheid is een menselijke basisbehoefte en daarmee is veiligheid van groot belang voor een leefbaar Harlingen. Veiligheid is een veelkoppig fenomeen. Het gaat over zaken als opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen, veiligheid bij evenementen, effecten van klimaatverandering: hoog water, (natuur)branden, risico's bij nieuwe vormen van energie en sociale veiligheid¹. De keuzes die we maken voor inrichting en gebruik van de ruimte, de bouwwerken daarin en de regels die we stellen hebben invloed op die verschillende vormen van veiligheid.

Veiligheid kan het beste geborgd worden door het zo vroeg mogelijk mee te nemen in de inrichting van de ruimte en realisatie van bouwwerken. Dat doen we dus ook. Daarnaast gaan we bij 'kwetsbare' nieuwbouw² uit van het hoogst mogelijke beschermingsniveau.

We brengen onze sportvoorzieningen bij elkaar

We zien dat een deel van de sportverenigingen in zwaar weer zit. Door sportaccommodaties op een centrale plek bij elkaar te brengen en te delen zijn kosten te drukken en het tekort aan vrijwilligers te verzachten. Ook geven we daarmee invulling aan ons principe de ruimte zo efficiënt mogelijk te gebruiken. We kiezen er daarom voor om zoveel mogelijk sporten te

¹ Voor verkeersveiligheid zie de opgave Harlingen verbinden.

² Kwetsbare nieuwbouw bestaat uit gebouwen voor mensen die zichzelf niet op tijd in veiligheid kunnen brengen, bijvoorbeeld zieken.

combineren op een centrale locatie en zullen daarvoor de komende tijd mogelijkheden in beeld brengen.

We stimuleren gezondheid in onze ruimtelijke keuzes

Gezondheid wordt steeds belangrijker voor onze inwoners en daarmee voor ons. Ruimtelijke keuzes hebben invloed op die gezondheid. Ten eerste gaat het erom de gezondheid van onze inwoners te beschermen, door te zorgen voor schone lucht, bodem en water en zo min mogelijk overlast van geluid, licht en stank. We blijven onderscheid maken tussen boven en onder het spoor. Boven het spoor, waar het centrum en bedrijvigheid is, staan we meer geluid toe dan eronder.

Daarnaast kunnen we gezondheid stimuleren door de ruimte zo in te richten dat gezonde keuzes makkelijker en logischer worden en ongezonde moeilijker. Zo zullen we bijvoorbeeld een fastfoodverkooppunt vlakbij een school tegengaan. Ten slotte heeft de inrichting van de ruimte soms een directe positieve uitwerking op de gezondheid, door bijvoorbeeld groen of water.

We maken het aantrekkelijk om meer te gaan bewegen, door meer en gevarieerdere mogelijkheden daarvoor te bieden. Dat doen we door fiets- en wandelroutes te verbeteren. We vergroten de toegankelijkheid van water voor suppen, zwemmen en roeien, vooral in de 'groenblauwe kraag' die we rondom het centrum willen creëren. We bieden flexibele sportvoorzieningen aan (de sportcontainer) en beweegattributen buiten (Harlinger Bos, Balklandpark).

We zorgen voor meer groen en water

Groen maakt Harlingen aantrekkelijker, draagt bij aan beweging, ontmoeting en geestelijk welbevinden. Het zuivert de lucht en legt CO₂ en fijnstof vast. Ook biedt groen ruimte om water vast te houden en zorgt voor verkoeling als het warm is en voor een aangener leefklimaat. Veel van de voordelen van groen gelden ook voor water. We willen daarom in ieder geval het groen en water houden wat we hebben en de kwaliteit daarvan verhogen (bijvoorbeeld door bomen te vervangen). Ook willen we dat water en groen waar mogelijk meer aan elkaar verbinden. In Harlingen is het belangrijk dat groen goed tegen zout en wind kan, hier houden we rekening mee.

Groen heeft als een van zijn vele voordelen dat het vaak ook goed te combineren is met een andere vorm van ruimtegebruik. Een groen gebied kan bijvoorbeeld vaak ook dienen als wateropvang, veiligheidsbuffer of recreatiegebied. We streven, gezien de schaarste in ruimte, ernaar zoveel mogelijk groen 'met een dubbelfunctie' aan te leggen of daar naar om te vormen.

We bouwen voor ontmoeting

Steden, dorpen en buitengebieden zijn samenlevingen. En belangrijk voor die samenlevingen is de kans elkaar te ontmoeten, op een plek die daarvoor prettig is. We vinden het daarom essentieel dat er voldoende mogelijkheden tot ontmoeting zijn in een dorp of wijk. Dit is met name voor jongeren en ouderen een aandachtspunt. Het zijn vaak buurt-, dorps- of wijkhuizen die die mogelijkheid tot ontmoeting bieden. Die willen we dan ook versterken. Ook scholen dragen bij aan ontmoeting. Een deel van onze schoolpleinen is opengesteld als speelplaats. Wij streven er naar dat alle schoolpleinen openbaar worden gemaakt. En *last but not least* is het in Harlingen alomtegenwoordige water ook een plek waar mensen elkaar kunnen ontmoeten.

Ook de manier waarop we wonen inrichten kan wel of niet bijdragen aan ontmoeting. We ondersteunen bijvoorbeeld geclusterde woonvormen voor ouderen, ondersteund door digitale innovaties en technologische voorzieningen. Daardoor kunnen ouderen zo lang mogelijk thuis blijven wonen en 'onder de mensen leven'. We willen ook zorgen dat Harlingers van verschillende pluimage bij elkaar kunnen wonen en elkaar ontmoeten. Dat doen we door te zorgen dat er in Harlingen een gevarieerd woningaanbod is. Daarom bouwen we een mix van verschillende soorten huizen, huur en koop, betaalbaar en duurder. Ons uitgangspunt is dat iedereen die in Harlingen wil wonen een passende woning moet kunnen vinden. Dat willen we bereiken door genoeg betaalbaar aanbod voor lagere inkomens, genoeg starterswoningen, meer aanbod voor middeninkomens, het goed regelen van wonen met zorg, het binden en aantrekken van hogere inkomensgroepen en regelen van voldoende huisvesting voor statushouders. De bestaande locaties voor woonboten houden we in stand en we verkennen bij nieuwbouw of locaties voor wonen op het water mogelijk zijn. Ook bieden we mogelijkheden voor niches op de woningmarkt en willen we meer mogelijkheden bieden voor 'onafhankelijk wonen' (op kamers).

We ondersteunen onze cultuur buiten: de stad als podium

Ook cultuur is belangrijk voor de leefbaarheid van een stad. Harlingen is een stad waar cultuur niet beperkt is tot de afgeschermd wereld van theater of muziekcentrum. De vele evenementen in de buitenlucht maken cultuur breed toegankelijk. En die zijn in Harlingen zo de moeite waard dat we in 2025 zelfs tot evenementenstad van Nederland zijn gekozen. We willen daarop voortbouwen, waarbij we de hele gemeente als mogelijk podium beschouwen, voor zowel inwoners als toeristen. Wel willen we (nieuwe) grote evenementen concentreren in de binnenstad en op de Willemskade. Om ook in de tijd slim gebruik te maken van onze ruimte willen we evenementen ook meer buiten de zomermaanden organiseren.

Afb. 1. Midlum

Klaar voor klimaatverandering

Onze keuzes

Realistisch, stap voor stap en samen naar klimaatneutraal

Belangrijk tegen klimaatverandering is het verbruiken van minder energie en die energie duurzamer (zonder fossiele brandstoffen) opwekken. We bereiken onze doelen alleen als we het samen doen en mensen niet overvragen. Daarom maken we realistische, haalbare keuzes. Als Harlingen sluiten we in de manier waarop we dat doen aan bij de Friese Energievisie. Op de kortere termijn, tot 2030, leggen we de nadruk op energiebesparing en isolatie van gebouwen. Ook de monumentale panden waar Harlingen zo rijk aan is willen we energiezuinig maken, maar wel met behoud van hun monumentale waarde. Nieuwbouw willen we al wel zoveel mogelijk klimaatneutraal laten zijn. Voor onze eigen projecten is al vanaf 2025 schoon en emissieloos bouwen het uitgangspunt.

Vanaf 2030 willen we stapsgewijs, samen met inwoners en ondernemers, voor 2050 huizen en buurten van het aardgas af krijgen. We bepalen per wijk wat kansrijke manieren zijn om duurzaam te verwarmen (dat zal in de meeste wijken individueel zijn). Onze eigen gebouwen zullen al in 2030 energieneutraal zijn. Wij geven er de voorkeur aan dat de Provincie de regie pakt voor het tot stand brengen van warmtenetten en deze op provinciale schaal realiseert. Dit op lokaal niveau oppakken is niet efficiënt en levert te veel beperkingen op.

In duurzame energieopwekking zijn we al ver: 77% van de verwachte stroomvraag in 2030 wordt nu al duurzaam opgewekt, bijvoorbeeld via zonnepanelen of windmolens. Mede daarom willen we in Harlingen geen grootschalige windparken of zonneparken. Voor meer duurzame opwekking kijken we naar mogelijkheden op het langparkeerterrein, op (daken van bedrijfsgebouwen op) industrieterreinen en langs de N31. Ook verkennen we mogelijkheden voor waterstofproductie en walstroomvoorzieningen in de haven. We proberen de provincie te overtuigen meer ruimte toe te staan voor windturbines op bedrijventerreinen dan nu toegestaan is, zodat we ook windenergie kunnen inzetten om onze doelstelling te bereiken. En niet alle duurzame stroom hoeft van Harlinger grondgebied te komen: het klimaatlandschap van Waadhoeke kan ook voor Harlingen interessant zijn. Het belang van elektriciteit voor onze energiebehoefte zal de komende jaren sterk blijven toenemen. Om die energie te kunnen brengen op de plek waar ze nodig is, is infrastructuur (bijvoorbeeld kabels en laadpalen) nodig en dus moet ook het elektriciteitsnet de komende jaren worden aangepast en uitgebreid, ook om verspreide opwekking van duurzame energie te

ondersteunen. Als overheid gaan we rekening houden met de mogelijkheden van het energienet in onze beslissingen en bijdragen aan het versterken van dat net, onder meer door te zorgen voor een goede spreiding van laadmogelijkheden. Onze eigen gebouwen kunnen ook een rol spelen daarin.

We stimuleren circulariteit en passen het zelf toe

Net als het Rijk en de provincie vinden wij ook circulariteit, het sluiten van kringlopen, belangrijk. Op die manier voorkom je (zoveel mogelijk) afval. Dat doen we ten eerste door zelf het goede voorbeeld te geven. We hergebruiken zoveel mogelijk materialen, zowel in gebouwen, infrastructuur als de openbare ruimte, om de vraag naar nieuwe materialen zo klein mogelijk te houden. We stimuleren een betere afvalscheiding, met nadruk op betere scheiding van oud papier en minder groente-fruit-en-tuin-afval (GFT) bij het restafval. We gaan de groene reststromen nuttig toepassen, waarbij het voeden van de bodem centraal staat. Daardoor blijven al in 2027 alle mineralen uit de groene reststromen in onze gemeente. Ook stimuleren we andere partijen en inwoners in om circulair te werken en om de kringloop van grondstof tot (hergebruikt) afval zoveel mogelijk lokaal te maken, bijvoorbeeld in onze rollen als opdrachtgever en bevoegd gezag.

We kiezen voor duurzame mobiliteit en zo min mogelijk overlast daarvan

Als het gaat om duurzamer vervoer sluiten we ons aan bij het landelijke doel om in 2050 dat vervoer emissievrij te hebben. Om daaraan bij te dragen willen we vooral mogelijk maken en het goede voorbeeld geven. Mogelijk maken doen we door samen met inwoners en bedrijven te zorgen voor een dekkend en betrouwbaar netwerk van laadpalen voor elektrisch opladen (voor 2030 minstens 100 laadpunten). Ook willen we wandelen en fietsen aantrekkelijker maken door voor 2030 de bestaande wandel- en fietspaden slimmer, veiliger en gemakkelijker te maken en meer mogelijkheden te scheppen om fietsen te parkeren. We onderzoeken ook de mogelijkheden om een plek te creëren waar makkelijk overgestapt kan worden van de ene vervoersmethode op de andere (van fiets op auto, openbaar vervoer naar wandelen, et cetera), een zogenoemde mobiliteitshub. Voor het bieden van de mogelijkheden om te komen tot emissieloos varen is Port of Harlingen de eerstverantwoordelijke. Het goede voorbeeld geven we met ons eigen wagenpark. We streven uiteindelijk naar elektrisch rijden voor ons hele wagenpark, maar zijn in de tussentijd al overgegaan op schonere diesel.

Mogelijk maken en het goede voorbeeld geven betekent niet dwingen. We denken na over hoe we het autogebruik in de stad kunnen verminderen, maar gaan geen nul uitstoot zone in

de stad instellen. Wel kijken we naar de mogelijkheden om tot 'emissieloos bevoorraden' te komen.

We geven water de ruimte

Onderdeel van klimaatadaptatie is ook het omgaan met een stijgende zeespiegel en wateroverlast door extremer weer (hoosbuien). Ook is een reserve aan water nodig om tekorten bij droogte te kunnen opvangen. Voor zeespiegelstijging zijn dijkverhogingen en versterking van de waterkering mogelijke oplossingen. Dit komt aan de orde in de gebiedsopgave Kustzone.

Met wateroverlast gaan we op twee manieren om: maatregelen nemen die de overlast verminderen als hij optreedt en preventieve maatregelen die de overlast zoveel mogelijk voorkomen. Om te beginnen accepteren we lichte hinder door water. Om echte overlast zoveel mogelijk te voorkomen passen we ten eerste ons rioolstelsel aan. Maar we kunnen ook meer ruimte maken voor water in de openbare ruimte door bij extreme buien water toch op straat te laten staan of door terreinen te vernatten. Het uitgangspunt is om regenwater zo lang mogelijk vast te houden of vertraagd af te voeren. Dit kan door bijvoorbeeld aanleg van meer groen of aanleg van locaties waar tijdelijk water kan worden opgeslagen (waterberging). Dat draagt ook bij aan veiligheid voor water. Als het kan maken combineren we nieuwe waterbergingsgebieden met recreatie en mogelijkheden voor wonen. We onderzoeken voor bestaande gebouwen de mogelijkheden voor regenwateropvang en -gebruik. We leggen oevers natuurvriendelijk aan.

Bij preventie volgen we het Rijk door 'water en bodem sturend' te laten zijn bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Dat betekent bijvoorbeeld dat het water- en bodemsysteem zwaar zal wegen in het bepalen welke locaties geschikt zijn om te bouwen. We maken meer ruimte voor water in de openbare ruimte in onze (woningbouw)plannen, gebiedsontwikkeling en bij herstructurering. Ook willen we dat nieuwbouw het grondwaterpeil niet beïnvloedt en dat er voorzieningen voor regenwateropvang en -gebruik worden ingepland bij nieuwbouw.

Nieuwbouw wordt ook hoog genoeg gebouwd om te kunnen afwateren naar bij voorkeur het boezempeil. Ook bij herstructurering en het toevoegen van woningen of andere gebouwen houden we rekening met ruimte voor water, zoals door het toepassen van de juiste bouwpeilen met voldoende drooglegging.

Ten slotte gaan we maatregelen om wateroverlast op te lossen of te verminderen zoveel mogelijk combineren met andere zaken. Inpassen van water kan ook door er een groene waterspeeltuin van te maken. Meer groen en minder bestrating draagt bij aan het tegengaan van eventuele hittestress en droogte, et cetera. Maar ook mogelijkheden als bouwen op palen en dergelijke sluiten we niet uit.

Bedrijvigheid in goede banen

Onze keuzes

We gaan werken en wonen meer mengen

Van oudsher waren wonen en werken gemengd. Na de industrialisatie en de overlast en het gevaar die dat met zich meebracht zijn echter wonen en werken twee aparte werelden geworden. Al geldt dat niet overal. In Harlingen zijn bijvoorbeeld in de Koningsbuurt wonen en werken nog wel gemengd.

Maar het nieuwe (digitale) werken brengt veel minder hinder en gevaar voor omwonenden met zich mee. En omdat we willen woekeren met de ruimte in Harlingen gaan we in Harlingen wonen en werken meer mengen dan tot nu toe. Denk hierbij aan het creëren van ruimte voor (niet overlastgevende) bedrijven en voorzieningen in wijken waar nu alleen wordt gewoond of juist het toevoegen van woningen in een (voormalig) werkgebied. Dat creëert meer ruimte voor werk maar brengt ook voorzieningen dichterbij in de buurt. Dit mengen is wel maatwerk. We willen in een integrale aanpak per gebied samen met belanghebbenden bepalen wat wel en niet kan. In nieuwbouw, bijvoorbeeld in de kustzone, kunnen we dit mengen van werken en wonen meteen goed uitwerken. We werken uit welke vormen van mengen van bedrijvigheid en wonen we wenselijk vinden in een aantal profielen.

We versterken ons industrieel profiel

Industrie vereist relatief weinig (schaars) personeel, kent innovatie en is een stuwende sector³. Als het gaat om actieve werving en keuzes in het beschikbaar stellen van ruimte in Harlingen ligt onze focus op de industrie. Binnen die industrie leggen we extra nadruk op innovatieve, duurzame bedrijven met potentie binnen stuwende sectoren als het maritieme cluster (bijvoorbeeld scheepvaarttechnologie), de maakindustrie en circulaire bedrijven. Zo mogelijk willen we ook de havengerelateerde bedrijvigheid verder versterken.

We ondersteunen de bijdrage van recreatie en toerisme aan de levendigheid van Harlingen

Recreatie en toerisme is een sector die van economisch belang is voor Harlingen en waarin groei verwacht wordt. Daarnaast is het een sector die ook positieve neveneffecten met zich meebrengt, zoals behoud van voorzieningen en een meer levendige stad. We richten ons de komende jaren vooral op het nog meer verzilveren van de (maritieme) identiteit en havens van

³ Dat is een sector die veel omzet haalt van buiten het eigen productiegebied en veel spinoff voor andere bedrijfstakken kent.

Harlingen en het verlengen van het seizoen. Extra positief staan we tegenover ontwikkelingen en uitbreidingen die bijdragen aan behoud van voorzieningen, te combineren zijn met behoud of aanleg van natuur, behoud van het erfgoed en/of leefbaarheid. We mikken vooral op de toerist die duurzaamheid en/of cultuur hoog in het vaandel heeft. Ook proberen we innovatie en duurzaamheid in de sector te bevorderen. We streven naar het uitbreiden van het aantal water- en andere recreatieve voorzieningen en meer mogelijkheden voor dagrecreatie voor inwoners en toeristen.

Afb. 2. Recreatie en toerisme. Foto: Anna Zuidema

We zijn tegen nieuwe zout- en gaswinning

Vanaf Harlingen Haven wordt 'schuin geboord' naar zout onder de Waddenzee. In de Agenda voor het Waddengebied hebben we met andere overheden afgesproken dat er geen nieuwe concessies voor zoutwinning onder de Waddenzee zullen worden afgegeven. Ook nieuwe boringen naar gas in de Waddenzee worden niet toegestaan.

We gebruiken de kracht van detailhandel bewust

Detailhandel heeft het moeilijk in tijden van internet, maar blijft van groot belang voor de economische gezondheid en levendigheid van Harlingen. Daarom willen we die kracht van detailhandel ook zo effectief mogelijk gebruiken. Dat betekent dat we detailhandel en horeca blijven concentreren in het centrum, voor de levendigheid aldaar. We zien dat winkelkerengebied (inclusief de Willemskade) ook als economische motor voor toerisme, cultuur en vermaak. Sommige detailhandel past minder in de binnenstad, bijvoorbeeld vanwege de schaal. Die noemen we perifeer en staan we toen buiten de binnenstad.

Afb. 3. Homminga. Foto: Anna Zuidema

Harlingen verbinden

Onze keuzes

We streven naar betere vaarverbindingen

Harlingen is omringd door en doorvlochten van water. Dat water speelt ook een belangrijke rol in verbindingen, zowel voor plezier als om ons geld mee te verdienen. Om met dat geld verdienen te beginnen, daarvoor zijn onze havens en de vaarwegen voor de beroepsvaart van groot belang. We werken aan verschillende maatregelen voor die vaarwegen: we lobbyen om het Van Harinxmakanaal over de hele lengte bevaarbaar te maken voor grotere schepen (tot en met klasse Va). De vervanging van de Tsjerk Hiddessluizen voor 2040 biedt kansen om de sluis anders in te richten. We kijken ook naar eventuele verplaatsing vanwege de spuiproblemen. We verkennen de mogelijkheid van een tweede kolk en een grotere capaciteit voor de beroepsvaart. We willen de kosten voor het uitbaggeren van de haven verminderen of zelfs voorkomen door een ander spuibeleid, door verplaatsing van de sluis of door een gemaal. We werken binnen programma Harlingen samen met het Wetterskip en de Provincie aan een plan hiervoor.

In en rondom Harlingen worden waterverbindingen ook gebruikt voor plezier(vaart). We blijven de komende jaren alert op mogelijkheden die recreatieve vaarverbindingen waar mogelijk te versterken.

We zorgen voor betere alternatieven voor de auto

De auto heeft ons veel gebracht: vrijheid, een grotere wereld, efficiënt en flexibel verplaatsen. Maar hij heeft ons ook binnensteden gebracht die volstaan met blik, uitstoot van CO₂ en rem- en bandenstof (ook elektrische auto's) en zorgt voor verkeersonveiligheid. We koesteren de voordelen van de auto en streven niet naar een autovrij Harlingen. Maar we willen de nadelen van de auto verminderen. Daarom willen we in Harlingen wel minder auto(gebruik), vooral in het centrum. In het centrumgebied zullen op korte termijn de Grote Bredeplaats en een deel van de Voorstraat deels worden afgesloten voor auto's.

Met minder auto zijn goede alternatieven nodig. Voor kortere afstanden kunnen dat wandelen en fietsen zijn, voor langere het openbaar vervoer. In alle gevallen hebben we aandacht voor de toegankelijkheid voor mensen met een beperking.

Fietsen en wandelen stimuleren we door routes te verbeteren, onder meer tussen de wijken en het centrum en te zorgen voor voorzieningen, bijvoorbeeld voor het parkeren van fietsen in de binnenstad. Ook voegen we nieuwe routes toe, zoals het fietspad tussen Midlum en

Wijnaldum en de wandelpaden bij Midlum en Wijnaldum-Pieterburen. We stimuleren snelfietsroutes. Waar mogelijk herstellen we oude ommetjes bij de dorpen. Ook willen we de mogelijkheden voor het gebruiken van openbaar vervoer, zoals de trein, minimaal in stand houden. En we creëren plekken waar het makkelijk is van de ene naar de andere vorm van vervoer over te stappen, bijvoorbeeld van water naar weg, in het gebied rond de ovonde of van de N31 naar de binnenstad. We staan open voor vernieuwende initiatieven voor het OV vanuit de samenleving.

Afb. 4. Fietspad Midlum Wijnaldum

Zoals we al zeiden, we willen de auto zeker niet verbannen uit Harlingen. Naast de beperkingen in het centrum zorgen we daarom ook voor een goede bereikbaarheid van de stad en de dorpen met de auto. De auto's die de komende decennia rondrijden zullen geleidelijk elektrisch worden. Om dat mogelijk te maken zorgen we samen met inwoners en bedrijven voor een dekkend, betrouwbaar netwerk van (openbare) laadinfrastructuur.

We verplaatsen parkeren naar de randen van het centrum

Omdat we de auto niet taboe verklaren, maar ook omdat we mensen de gelegenheid willen geven van die auto over te stappen op een andere vorm van verplaatsen is parkeren van groot belang. Wel willen we dat parkeren zo veel mogelijk aan de rand van het centrum (P1,

Westerzeedijk, N31) mogelijk maken. Een randvoorwaarde is wel dat we het aanzicht van onze toegangswegen daardoor niet verslechteren. Daardoor maken we de binnenstad groener en ruimer en neemt de overlast van auto's, rijdend of stilstaand, af. Door parkeren langs de grachten weg te halen en daar te vergroenen ontstaan aantrekkelijke wandelmogelijkheden langs het water.

De tendens van de eilanden om minder auto's toe te laten betekent dat de druk op de parkeerterreinen in Harlingen toeneemt. Voor de eilandbezoekers waarderen we het langparkeerterrein op, zodat ze gemakkelijk hun auto kunnen parkeren, bagage kwijt kunnen en via een aantrekkelijke route bij de terminal komen. Daarbij willen we het langparkeerterrein ook verduurzamen, met bijvoorbeeld zonnepanelen en meer groen.

Ook als het gaat om parkeren willen we woekeren met de ruimte. Parkeren bij onze gemeentelijke gebouwen willen we ook mogelijk maken voor bijvoorbeeld bezoekers van de binnenstad.

Afb. 5. Langparkeerterrein Harlingen

We maken de wandel- en fietsroutes tussen verschillende delen van Harlingen beter

Verbinden gebeurt niet alleen via infrastructuur (of groen), maar ook via de manier waarop we de rest van de ruimte inrichten. We gaan de verschillende aantrekkelijke gebieden voor bezoekers in Harlingen (Waddenpromenade, Willemshaven, Westerzeedijk en binnenstad) voor voetgangers en fietsers beter met elkaar verbinden en ook de verbinding van de binnenstad met de zee versterken. Zo willen we bezoekers van Harlingen verleiden een groter deel van Harlingen te bezoeken. Concreet gaat het vooral om de verbinding tussen Waddenpromenade en centrum, parkeren aan de rand naar het centrum, van de nieuwe Willemshaven naar het centrum en vooral de wandel/fietsroute van het zuiden het centrum in. Op die verbindingen gaan we routes en bewegwijzering verbeteren en ze aantrekkelijker en 'logischer' maken (bijvoorbeeld met licht, digitale routes, gedichten en/of groen). Speciaal voor de route vanuit het zuiden het centrum in gaan we belemmeringen wegnemen.

We hebben extra aandacht voor veiligheid

De laatste jaren stijgt het aantal verkeersdoden en gewonden weer, na jarenlange daling. We hebben daarom extra aandacht voor de veiligheid van verplaatsen in Harlingen. Het aantal verkeersdoden en – gewonden dringen we terug via onder meer deelname in het landelijke Strategisch Plan Verkeersveiligheid en het programma Doortrappen.

De auto is vaak de veroorzaker van doden en gewonden. Ook daarom geven we zeker in de binnenstad voorrang aan verplaatsing via voet en fiets. Maar we zijn ook niet blind voor het toenemend aantal ongelukken door de hogere snelheid van de elektrische fiets en creëren een omgeving die fietsen zo veilig mogelijk maakt.

We kijken steeds naar de mogelijkheden voor digitaal verbinden als aanvulling of alternatief

Sinds jaren is er een alternatief voor 'echt' fysiek ergens naar toe gaan: de digitale verplaatsing. We willen die mogelijkheid vanaf nu steeds expliciet meenemen in als we kijken naar de verschillende verplaatsingsmogelijkheden.

Oneindig Harlingen

We verrijken onze fysieke ruimte met digitale ruimte

De digitale ruimte heeft veel mogelijkheden om wat toe te voegen aan de 'echte' ruimte. Denk aan een digitale uitleg over een gebouw die met een code digitaal kan worden bekeken of zelfs een complete digitale visuele laag over datzelfde gebouw dat aangeeft hoe het er vroeger uitzag. Of een digitaal aangegeven route van de randen naar het centrum waar op gezette punten wat wordt verteld over die plek (zie ook opgave binnenstad). Of digitale toegankelijkheid tot de collectie van een museum, waardoor de ruimte waarin die stukken kan worden bekeken oneindig wordt vergroot.

Naast verrijken kan de digitale ruimte de fysieke ruimte soms ook (deels) vervangen. Dan vinden zaken helemaal of gedeeltelijk digitaal plaats die daarvoor in de fysieke ruimte plaatsvonden. Denk aan digitaal winkelen, digitaal sociale contacten onderhouden, maar ook digitaal 'reizen'. Soms kunnen daardoor zaken in de fysieke wereld helemaal vervallen. Door routeplanners worden routeborden steeds meer overbodig. Digitaal thuiswerken maakt minder investeren in infrastructuur nodig maar meer in breedband internet.

We gaan de komende jaren actief de mogelijkheden om het functioneren van onze fysieke ruimte digitaal te versterken onderzoeken en toepassen. Ook brengen we in kaart welke uitgaven aan fysieke zaken niet of minder nodig zijn door de digitalisering.

We gaan bepalen welke voorzieningen we echt fysiek in Harlingen willen houden, welke digitaal en welke gemengd en wat we daaraan kunnen doen.

Voorzieningen (zorgvoorzieningen, culturele voorzieningen etc.) zijn essentieel voor een prettige woon- en leefomgeving en worden ook steeds meer (deels) digitaal aangeboden. Vaak is ook sprake van een mix van digitale en fysieke aanbidding: bijvoorbeeld, in de zorg wordt dan digitaal ingecheckt, maar vind het onderzoek nog wel live plaats.

Door voorzieningen digitaal aan te bieden krijgen ze een in principe oneindig ruimtelijk bereik en kunnen ze ook vaak op meer tijdstippen worden aangeboden. Ook neemt de efficiëntie toe: de aanbieder en/of gebruiker van de voorziening hoeft niet meer te reizen. Maar de ervaring is niet dezelfde is: het in levenden lijve bezoeken van een theatervoorstelling, museum of natuurgebied is indringender dan een digitaal bezoek. Ook ligt de kwaliteit van digitale aanbidding soms lager: lichamelijk onderzoek in de zorg is digitaal niet mogelijk. In het algemeen wordt digitaal contact lager gewaardeerd dan contact 'in de echte wereld'.

De toename van digitale voorzieningen, ook in licht van de afname van de beroepsbevolking (zie ook opgave bedrijvigheid) is onontkoombaar. Dat maakt het nodig na te denken over

welke voorzieningen we de komende decennia nog (zoveel mogelijk) fysiek aangeboden willen hebben, wat wel digitaal kan en wat gemengd. Dat geldt natuurlijk ook voor onze eigen gemeentelijke voorzieningen.

Door het toenemend belang van Internet is toegang tot de digitale ruimte steeds essentiëler geworden. We beschouwen de toegang tot (snel) internet op zich dan ook als een basisvoorziening en streven ernaar dat die toegang voor iedere Harlinger mogelijk is.

We bepalen onze gemeentelijke digitale basisinfrastructuur

Als overheid zijn we zelf ook een aanbieder van digitale ruimte, bijvoorbeeld wifi in onze eigen gebouwen. Buiten onze eigen gebouwen is in grote delen van Harlingen de digitale ruimte voor iedereen beschikbaar, maar niet altijd gratis. Een vraag die we de komende tijd gaan beantwoorden is in hoeverre we buiten onze gebouwen gratis toegang tot de digitale ruimte willen aanbieden en zo ja, waar.

Ook kunnen we naast de pure infrastructuur voor de digitale ruimte ook 'wegwijzers' aanbieden: bijvoorbeeld apps die bij drukte in de delen van de binnenstad pushberichten sturen om mensen naar minder drukke plaatsen te (ver)leiden of digitaal de toegang tot infrastructuur reguleren, bijvoorbeeld in het centrum. De komende tijd gaan we bepalen welke digitale infrastructuur en eventuele wegwijzers daarop we naast de bestaande willen aanbieden, en hoe die moeten aansluiten op de bestaande fysieke ruimte.

We gaan onze digitale publieke ruimte beschrijven en vormgeven

Een bijzonder deel van de ruimte is wat we de 'publieke ruimte' noemen. Dat is de ruimte waar inwoners elkaar zien, met elkaar omgaan en de samenleving bediscussiëren. De publieke ruimte is van groot belang voor een moderne, democratische samenleving en wordt de afgelopen decennia steeds meer digitaal, bijvoorbeeld op sociale media of internetfora. Daardoor wordt de publieke ruimte groter, maar wordt ook steeds meer beheerd door private (technologie)bedrijven.

We dragen al deels de zorg voor de fysieke publieke ruimte in Harlingen: onze pleinen, parken en dorpshuizen. De komende jaren gaan we ook formuleren wat we als de *digitale* publieke ruimte van Harlingen zien en welke mogelijkheden we daar onze inwoners willen aanbieden. Denk aan de mogelijkheid te discussiëren over gemeentelijke voorstellen of de huidige inrichting van Harlingen of het zelf kunnen komen met ruimtelijke initiatieven. Het platform Samenharlingen.nl biedt hiervoor al een eerste gelegenheid. We kijken ook naar mogelijkheden die fysieke en digitale publieke ruimte te combineren, door digitale discussieschermen op pleinen te plaatsen, bijvoorbeeld.

De gebiedsopgaven

Opgaven die zich richten op een bepaald (type) gebied.

Voorlopig:

- Huiskamer van Harlingen: de binnenstad
- De bedrijventerreinen
- De dorpen
- Oosterpark
- Het kustgebied

Huiskamer van Harlingen: de binnenstad

Onze keuzes

We maken het centrum nog meer een plek om te zijn dan om doorheen te gaan

Op het moment is het centrum nog te vaak een plaats om doorheen te reizen op weg naar iets anders. We willen meer nog dan nu van ons centrum een plek te maken waar mensen zoveel mogelijk (willen) verblijven. Dat helpt ook de economie van de binnenstad. We zien ons winkelkerengebied als het economisch hart van toeristisch Harlingen.

Dat doen we onder meer door de ruimtelijke kwaliteit van de Grote Bredeplaats en het winkelgebied te versterken, maar ook door de auto meer te weren uit de binnenstad. Daarbij moet de binnenstad natuurlijk wel bereikbaar blijven, wat betekent dat we de parkeermogelijkheden aan de randen en de routes daarvan naar het centrum aantrekkelijker gaan maken. Ook door de ruimte te blijven geven om de binnenstad als cultureel podium te gebruiken (bijvoorbeeld voor festivals) zijn er meer redenen om naar de binnenstad te komen en daar te blijven.

We kiezen voor een divers centrum

Sinds lang vormen winkels de belangrijkste functie in veel binnensteden. Maar ook in Harlingen neemt het aantal winkels af. Daarnaast is een divers centrum aantrekkelijker. Daarom kiezen we voor een centrum dat een levendige mix van werkplekken, cultuur, wonen, sport, uitgaan en winkelen is. Daardoor hebben mensen ook meer redenen dan nu om naar het centrum te gaan. Waar mogelijk mengen we die functies ook, bijvoorbeeld door wonen boven winkels of zorg-, cultuur- of kantoorfuncties tussen winkels toe te staan. We scheppen ook meer mogelijkheden voor tijdelijke functies, onder meer om leegstand te beperken. Ook binnen bepaalde typen ruimtegebruik streven we naar diversiteit: zo streven we in het centrum bijvoorbeeld naar een divers aanbod aan woonruimte.

Afb. 6. Hannemahuis

We benadrukken onze identiteit en historie

Het centrum is de locatie van (een deel van) twee van onze drie kernkwaliteiten: de historische binnenstad en de oude havens. Een groot aantal monumenten stamt uit ons rijke handelsverleden. Met 500 rijks- en ongeveer 250 gemeentelijke monumenten heeft Harlingen de hoogste monumentendichtheid van Nederland. Ook kent Harlingen nog 400 'beeldbepalende panden'. Erfgoed vertelt ons verhaal en is erg belangrijk voor de omgevingskwaliteit van Harlingen. Als monumentengemeente zijn we trots op ons erfgoed. Naast de monumenten kent Harlingen als erfenis van haar geschiedenis ook het water in directe verbinding met de zee en de oude havens. Harlingen en Harlingers hebben hun eigen identiteit: eigenzinnig, gedurfd, soms wat brutaal. We willen die geschiedenis en identiteit niet alleen koesteren en behouden, maar ook nog meer benadrukken. Dat laatste bijvoorbeeld door elementen uit het verleden op een vernieuwende manier zichtbaarder te maken.

We maken het centrum groener

We gaan het centrum groener maken dan het nu is. Dat verhoogt de leefbaarheid, gaat wateroverlast tegen, draagt bij aan een betere gezondheid en welzijn en het verblijfsplezier in het centrum en gaat in de toekomst hittestress tegen. Ook leidt groen tot meer sociale samenhang (mensen ontmoeten elkaar in/bij groen), verbetert het vestigingsklimaat en zorgt

voor biodiversiteit. Daarbij vormt het al bestaande groen het uitgangspunt, dat we willen behouden maar ook versterken en uitbreiden. Daarbij letten we erop dat het nieuwe groen past bij de waardevolle monumenten in de binnenstad.

Rondom het centrum bevindt zich al een bijna complete 'groenblauwe kraag': aaneengesloten stroken water en groen. We gaan die kraag compleet maken, zodat het mogelijk is rondom het centrum door het groen (al dan niet aan het water) te lopen, rennen en fietsen.

We stimuleren watertoerisme in het centrum

Harlingen is een waterrijke gemeente. De binnenhavens en singels zijn belangrijk voor het aanzien van het centrum, de levendigheid en de economie. Daarom willen we het watertoerisme bevorderen. Dat doen we door inwoners en passanten voldoende en fraaie ligplaatsen te bieden. De faciliteiten en voorzieningen in de stadshavens houden we op orde en breiden we waar mogelijk uit. De verrommeling in onze stadshavens gaan we tegen. Voor bijzondere, historische schepen gaan we speciale ligplaatsen aanwijzen. Door de chartervaart wat meer te verspreiden over de binnenstad verfraaien we het aanzien van die binnenstad.

De bedrijventerreinen

Onze keuzes

We maken de grens tussen werken en wonen zachter

Zoals we al in onze algemene visie aangaven, we willen meer mengen en stapelen met ruimte. Dat is ook zo op onze bedrijventerreinen. Doordat bedrijventerreinen vaak veel ruimte innemen is het interessant te kijken naar mogelijkheden die percelen ook voor ander gebruik (wonen, groen, waterberging) te benutten. Doordat bedrijven vaak niet 24 uur per dag in gebruik zijn is het ook interessant te kijken of de gebouwen en percelen op de niet-actieve tijden voor iets anders kunnen worden gebruikt (bijeenkomsten, bijvoorbeeld). Ook willen we onderzoeken in hoeverre arbeidsmigranten in met name de haven en scheepvaart tijdelijk goed op of nabij bedrijfsterreinen kunnen verblijven.

Hermes is een bedrijventerrein dat tegen het centrum aan ligt en daarmee veel mogelijkheden voor wonen biedt op een goede locatie. Maar we willen ook het 'werken' op Hermes niet kwijt. Daarom streven we op (lange) termijn naar een 'zachte grens' tussen werken en wonen. Aan de westkant van Hermes wordt dan gewoond, in het midden komt een gebied waar werken en wonen gecombineerd worden en het oosten van Hermes blijft exclusief gereserveerd voor werken. Dat zal wel werken zijn dat moet passen bij een gebied dat omringd is door woningen.

De Koningsbuurt is een wijk waar wonen en werken al deels gemengd zijn. Wij streven ernaar dit in de hele wijk mogelijk te maken.

Zowel in de Koningsbuurt als Hermes willen we het mengen van wonen en werken ook gebruiken om de ruimtelijke kwaliteit van het geheel te verbeteren, mede omdat beide wijken elk ook een 'ingang tot Harlingen' vormen. Waar wonen wordt toegevoegd aan werken willen we tegelijk ook de aanblik van de bedrijfsgebouwen verbeteren.

We helpen bedrijven verplaatsen naar de juiste plek

Niet alle bedrijven in Harlingen zitten op hun ideale locatie. De komende decennia willen we geleidelijk en op basis van vrijwilligheid de juiste bedrijvigheid op de juiste plek laten landen. Daarbij zullen we kansen benutten waar die zich voordoen, bijvoorbeeld als bedrijven zelf willen verhuizen of nieuwe bedrijven komen. We zijn ons ervan bewust dat dit een streven van lange adem is, omdat bedrijfsverplaatsing ingrijpend is en we hechten aan vrijwilligheid. Er zal een beleidskader voor de industriehaven worden opgesteld, waarin we samen met Port of Harlingen op een rij zullen zetten wat de gewenste bedrijvigheid binnen de haven is.

We scheppen nieuwe ruimte voor bedrijven

Naast klaarstaan voor ons huidige bedrijfsleven verwelkomen we ook nieuwe bedrijvigheid. Waar dat nodig is scheppen we daarvoor ruimte. Momenteel is er nog ruimte voor nieuwe bedrijven op ons terrein Oostpoort 3. Als de komende decennia dat terrein vol raakt is de eerste uitbreiding die naar een nieuw terrein ten oosten daarvan: Oostpoort 4. Voor kantoren zien we een kans bij de Ovonde en zullen die verder uitwerken

De provincie Fryslân heeft onderzoek laten uitvoeren naar ontwikkelzones voor grootschalige bedrijvigheid. Hieruit blijkt dat Harlingen, Drachten en Heerenveen geschikte locaties zijn, waarbij Harlingen zich onderscheidt door de aanwezigheid van een zeehaven. Dit maakt Harlingen geschikt voor XXL-kavels voor watergebonden en maritieme industrie. We wijzen dat niet op voorhand af. Maar mochten we zo'n XXL-terrein in Harlingen toestaan, dan is er een belangrijke randvoorwaarde: de bedrijven waarvoor zo'n terrein wordt aangelegd moeten aantoonbaar toegevoegde waarde hebben voor Harlingen. Dat kan door de haven te versterken, gebruik te maken van lokale toeleveranciers of door lokale bedrijven werkzaamheden te laten verrichten. En ook duurzaam produceren is een strikte voorwaarde.

Op onze bedrijventerreinen produceren we ook duurzaamheid

Bedrijventerreinen veranderen en zullen de komende jaren verder moeten veranderen. Dan gaat het vooral om de duurzaamheid en circulariteit van het totaal aan bedrijven op een terrein/het totaal aan terreinen. We kijken naar mogelijkheden om bedrijven op een terrein te combineren met bijvoorbeeld wateropvang of energieopwekking. En we vergroenen bedrijventerreinen.

Wellicht nog meer dan voor alle andere terreinen geldt de waarde van duurzaamheid voor de industriehaven, pal naast het Waddengebied. De Port of Harlingen heeft al aangegeven dat al haar activiteiten plaatsvinden met als kader behoud van de ecologische waarden van het Waddengebied, te willen werken mét de Waddenzee en in balans tussen economische groei en ecologische waarden. Wij juichen dit toe.

Op goed bereikbare zichtlocaties maken we (ook) plek voor bedrijven

In het algemeen willen we wonen en werken in Harlingen meer mengen. Voor bepaalde typen bedrijven is dat geen optie, die moeten apart worden gehuisvest. Vanwege het belang van zowel de bedrijven als eventuele omwonenden kiezen we ervoor vrijkomende locaties die op zicht en nabij grotere infrastructuur liggen in ieder geval deels te reserveren voor bedrijven.

We staan welstandsvrij bouwen op industrieterreinen toe

We willen af van overbodige regels en meer vernieuwing en flexibiliteit mogelijk maken, ook voor ons bedrijfsleven. Eén bijdrage daaraan is dat we welstandsvrij bouwen op industrieterreinen gaan toestaan. Dat betekent dat bedrijven daar, zo lang ze voldoen aan de wet, uit esthetisch oogpunt zelf mogen kiezen hoe ze bouwen en welke materialen ze gebruiken. Wel letten we bij dat bouwen vanzelfsprekend op veiligheid en duurzaamheid/circulariteit. En het vereiste in de Omgevingswet om bij bouwen de omgeving te polsen op hoe deze tegenover de plannen staat blijft vanzelfsprekend ook in dit geval van kracht.